

Plan van aanpak project Hoogwater en Evacuatie

- 1) Introductie
- 2) Projectopdracht
- 3) Aanpak
- 4) Projectinrichting en voorwaarden
- 5) Planning en “Mensen en middelen”
- 6) Kwaliteitsborging
- 7) Bijlagen

1. Introductie

Het thema klimaatverandering heeft inmiddels een prominente plek gekregen op de politieke en maatschappelijke agenda's. Belangrijke effecten van de klimaatverandering zijn de stijging van de zeespiegel en extreme weersituaties. De stijging van de zeespiegel zorgt voor een toename van het risico op overstroming en heeft daarom een plek gekregen in het Regionaal Risicoprofiel. Daarnaast krijgen ook de risico's van extreme buien en stormen steeds meer aandacht. Klimaatverandering is aanleiding geweest tot het opnemen van het onderwerp Water en evacuatie in de Strategische agenda van het Veiligheidsberaad. Doel van dit project is het ontwikkelen van een structurele aanpak waarmee een adequate crisisbeheersing bij overstromingen wordt bevorderd. Deelprojecten zijn:

- Opstellen van een impactanalyse
- Opstellen van evacuatiestrategie en handelingsperspectieven
- Risico- en crisis-communicatie
- Multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen (MOTO)

Van hieruit is het project Hoogwater en Evacuatie opgestart die uitvoering moet geven aan de gezamenlijke zorg van betrokken organisaties voor het vormgeven van de derde laag van meerlaagsveiligheid, de crisisbeheersing. Concreet betekent dit het beschikbaar hebben van informatie over de leefbaarheid van gebieden bij hoogwaterscenario's en opstellen van handelingsperspectieven. Om een landelijke uniforme aanpak te bewerkstelligen zijn handreikingen opgesteld die de veiligheidsregio's en haar partners door het proces begeleiden. Gekozen is om voor alle projectonderdelen gebruik te maken van deze handreikingen.

Waar staan we nu

In 2016 is in het verzorgingsgebied van de Veiligheidsregio Fryslân een start gemaakt met instellen van een werkgroep Hoogwater en evacuatie, die de uitvoering van de impactanalyse ter hand heeft genomen. Dit heeft geresulteerd in het benoemen van een drietal strategische handelingsperspectieven, nl. Waddeneilanden, Instroomgebied Harlingen en een Generiek handelingsperspectief. Feitelijk worden hiermee een overstromingsscenario's bedoeld.

Daaropvolgend is een plan van aanpak uitgeschreven voor de uitwerking van deze scenario's. Het plan had tot doel om maatregelen in een matrix plaatsen zodat een tactische en operationele respons wordt voorbereid op (dreigende) overstromingen en wateroverlast. In de planning werd voorzien in een projectresultaat in het tweede kwartaal van 2018, echter door personele wisselingen binnen de veiligheidsregio en haar partners werd deze planning niet gehaald. Omdat in de meeste Veiligheidsregio's sprake is van een vertraging in de voortgang van het project heeft de Raad van directeuren van veiligheidsregio's afgesproken de impactanalyses in de eerste helft van 2020 af te ronden. In Fryslân heeft de werkgroep Hoogwater en overstromingen opnieuw een start gemaakt met een analyse van de tot op dan behaalde resultaten. De conclusies noopten tot een herijking van de eerdere uitgangspunten, zo werd afgezien van het opstellen van een matrix. Deze wordt als te complex ervaren en wijkt te veel af van de in de handreiking aangeboden methode. Ook de drie

strategische handelingsperspectieven zijn opnieuw onderzocht, wat een tot een aanpassing heeft geleid van het Generieke handelingsperspectief. De grote verschillen in scenario's, van een bezwijking van zeedijken tot lokale overstromingen van de boezem vraagt per scenario een ander handelingsperspectief. Het generieke scenario zal daarom in worden onderverdeeld in kust- en boezemscenario's.

Koppeling met Deltaprogramma Waddengebied.

In het kader van het Deltaprogramma Waddengebied is een voorkeursstrategie waterveiligheid voor de Waddeneilanden opgenomen. Voor ieder Waddeneiland wordt een integrale strategie opgesteld voor de zandsuppletie, dynamisch kustbeheer, kwelderontwikkeling, innovatieve dijkconcepten en crisisbeheersing. Dit project geeft invulling aan het onderdeel crisisbeheersing van het Deltaprogramma, met de veronderstelling dat wanneer de doelstellingen uit de laag 1 uit de meerlaagsveiligheid (zandsuppleties, dijken op hoogte e.d.) op orde zijn en er meer zicht ontstaat op laag 3 (middels impactanalyse en handelingsperspectieven) hieruit volgtijdelijk de acties voor laag 2 (ruimtelijke vraagstukken) op lokaal niveau zullen ontstaan.

Daarnaast is de veiligheidsregio Noord-Holland Noord verantwoordelijk voor de uitvoering van het project voor het Waddeneiland Texel. Met deze Veiligheidsregio vindt afstemming plaats over de impactanalyse en handelingsperspectieven in het kader van het Deltaprogramma.

2. Projectopdracht

Opdrachtformulering

Doel van het project Hoogwater en Evacuatie is het uitwerken van een structurele aanpak waarmee een adequate crisisbeheersing bij overstromingen wordt bevorderd. Er wordt een start gemaakt met de eerste twee deelprojecten: het opstellen van een impactanalyse en het opstellen van een evacuatiestrategie en handelingsperspectieven. De impactanalyse moet inzichtelijk maken wat de leefbaarheid is van het effectgebied bij verschillende ernstige wateroverlast- of overstromingsscenario's en de gevolgen voor de in dit gebied aanwezige personen, dieren, kwetsbare en vitale infrastructuur. Aansluitend wordt bepaald welke handelingsperspectieven voor burgers bij overstromingen (en ernstige wateroverlast) het beste zijn. Dit moet leiden tot een aantal voorgestelde handelingsperspectieven per gebied die, uitgezet in een tijdlijn, aangeeft hoe lang van tevoren een beslissing genomen moet worden wil het gekozen perspectief nog uitvoerbaar zijn. De behandeling van de deelprojecten Risico- en crisiscommunicatie en MOTO volgen in 2021. Deze deelprojecten kunnen pas worden uitgewerkt wanneer meer duidelijkheid is over de impactanalyse, evacuatie-strategieën en handelingsperspectieven.

3. Aanpak

Impactanalyse

De veiligheidsregio en haar partners moeten gezamenlijk een beeld vormen van wat er kan gebeuren op het gebied van ernstige wateroverlast en overstromingen, een zogenaamde impactanalyse. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de "Handreiking Impactanalyse overstromingen en ernstige wateroverlast" en wordt voorgebouwd op eerder uitgewerkte concepten. Door de werkgroep uitgewerkte scenario's worden voorgelegd aan een brede groep van instellingen en organisaties om een beter inzicht te krijgen in de impact van een scenario op de continuïteit van de samenleving. Focus daarop is het uitvallen van vitale infrastructuur en de keteneffecten daarvan.

Handelingsperspectieven

Voor het opstellen van evacuatie-strategieën en handelingsperspectieven zal gebruik worden gemaakt van de landelijke handreiking, waarbij rekening zal worden gehouden met de capaciteit aan mensen en middelen om deze uit te kunnen voeren. De scenario's die zijn gehanteerd bij het opstellen van de impactanalyse zijn leidend. De strategieën worden vertaald in operationele plannen met aandacht voor de specifieke doelgroepen. Aangesloten wordt bij de landelijke en regionale

planvorming. Voor de uitwerking van de evacuatie-strategieën en handelingsperspectieven in operationele plannen zal een apart werkplan en planning worden opgesteld.

Risico- en crisiscommunicatie

Risicocommunicatie is een kritische factor voor effectief optreden bij een dreigende overstroming. Een succesvol optreden hangt samen met de mate waarin men is voorbereid en de eigen handelingsperspectieven kent. Zelfredzame mensen zijn alert op anderen in de omgeving die dat niet zijn, waarmee invulling wordt gegeven aan het begrip “samenredzaam”. Door middel van risicocommunicatie worden burgers, bedrijven en instellingen bewust van de risico’s en kunnen kennisnemen van de handelingsperspectieven.

Een nog op te richten werkgroep van communicatiemedewerkers van de betrokken partners, zal onder begeleiding van de kerngroep dit programmaonderdeel verder uit werken en staat gepland voor 2021.

Multidisciplinair opleiden, oefenen en trainen (MOTO).

De effecten van een watercrisis zullen, ongeacht de omvang, organisatie- en/of regio overstijgend zijn. Voor het opleiden, trainen en oefenen van crisisfunctionarissen zal een gezamenlijke multidisciplinaire en interregionale aanpak nodig zijn.

De werkgroep zal een uitvoeringsplan opstellen met een voorstel hoe hier de komende jaren invulling aan te geven.

4. Projectinrichting en voorwaarden

Organisatie:

Het is van belang dat betrokken partijen de activiteiten die worden ondernomen in het kader van de preparatie op watercrises niet als aparte projecten op te pakken, maar te zorgen noodzakelijke en logische samenhang. Gekozen is om niet een aparte stuurgroep in te richten, maar gebruik te maken van een bestaand gremium namelijk de Directie Crisisbeheersing van de Veiligheidsregio Fryslân. In deze directie zijn de volgende personen en partijen betrokken:

Wim Kleinhuis (Voorzitter)	Algemeen Directeur Veiligheidsregio Fryslân Directeur/Commandant Brandweer
Margreet de Graaf	Directeur Publieke Gezondheid
Gerben van Alst	Afdelingshoofd Crisisbeheersing
Joop de Schepper	Eenheidsleiding, Hoofd Bedrijfsvoering Politie Noord-Nederland
Eelke de Jong	Coördinerend Gemeentesecretaris
Sanne Kromdijk	Officier van Justitie
Oeds Bijlsma	Secretaris-Directeur Wetterskip Fryslân
Arjan van Elderen	Hoofd Bureau Nationale Operaties Ministerie van Defensie
Annegien de Vries	Secretaris Directie Crisisbeheersing

De Directie heeft ten aanzien van dit project de volgende taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden:

- Stelt kaders op gebied van projectafbakening, financiën en capaciteit.
- Draagt zorg voor bestuurlijke aandacht van het onderwerp.
- Draagt zorg voor beschikbaarheid van financiële middelen en capaciteit
- Bewaakt voortgang projectresultaat, projectdoelstellingen en risico’s
- Draagt zorg voor regionale afstemming, zowel tactisch als strategisch

Voor de uitwerking van het project is een werkgroep Hoogwater en evacuatie ingesteld bestaande uit de inbreng van de Veiligheidsregio Fryslân, Wetterskip Fryslân, Rijkswaterstaat,

vertegenwoordigers van de Waddeneilanden, gemeente Harlingen en de Provincie Fryslân. In de werkgroep zijn de volgende personen betrokken:

Pieter Ros	Beleidsadviseur Veiligheidsregio Fryslân, secretaris Werkgroep
Willem Riesenkamp	Senior-adviseur crisisbeheersing Rijkswaterstaat
Quirinus Schouten	Beleidscoördinator samenwerkingsverband De Waddeneilanden
Horatius Runia	Adviseur crisisbeheersing/OVV gemeente Harlingen
Bert Steeman	Coördinator /adviseur crisisbeheersing Wetterskip Fryslân
Hans van Breeden	Strategisch adviseur waterkwantiteit en kunstwerken prov. Fryslân
Rutger de Groot	Risicobeheersing brandweer Fryslân
Sytske Balt	Adviseur risico- en crisiscommunicatie veiligheidsregio Fryslân

Gezocht wordt nog naar deelname aan de werkgroep van een extra gemeente, niet zijnde een kust- of eiland gemeente. De werkgroep draagt zorg voor de praktische uitvoering van het programma en wordt afhankelijk van de fase in het project aangevuld met expertise uit andere organisaties. De werkgroep stelt werkprogramma's op en legt deze, zoals ook de projectresultaten, ter goedkeuring voor aan de Directie Crisisbeheersing. De individuele leden zorgen daarbij voor de afstemming in de eigen organisatie. De werkgroep draagt zorg voor het organiseren en plannen van vergaderingen van de stuurgroep en de voorbereiding van de agenda.

5. Planning en kosten

Planning

Voor de uitwerking van het totale programma is hieronder een globale planning op hoofdlijnen opgenomen. Een gedetailleerde planning van deelprogramma Impactanalyse is als bijlage toegevoegd. Voor de overige deelprogramma's worden de planningen later uitgewerkt.

	2020	2021	2022
Impactanalyse			
Handelingsperspectief/ evacuatiestrategie			
Communicatie			
MOTO			

Mensen en middelen

Voor de uitwerking van de deelproject Impactanalyse wordt de inzet geraamd op 500 uur en zijn voor zover nu kan worden overzien geen extra middelen benodigd.

Om de kosten van het deelproject Impactanalyse beheersbaar en laag te houden worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het project wordt in eigen beheer uitgevoerd, er worden geen externe partijen ingehuurd.
- Inzet van betrokken partners worden vanuit reguliere budgetten bekostigd.
- Er wordt gebruik gemaakt van bestaande (IT) middelen.
- Er wordt samengewerkt met naast gelegen regio's en er wordt gebruik gemaakt van reeds ontwikkelde formats van landelijke en regionale partners.

Voor de overige deelprogramma's worden inzet en kosten nader uitgewerkt in werkplannen.

6. kwaliteitsborging, risico en beheersmaatregelen.

Productkwaliteit

Er zijn in het project geen specifieke kwaliteitseisen opgenomen die zijn voorzien van een weging en acceptatiecriteria. De handreikingen van het project Water en Evacuatie geven wel duidelijke uitgangspunten en vraagstellingen, maar geen omschrijving van het eindresultaat. Ook landelijke zijn geen kwaliteitseisen beschreven. Regio's maken dan ook verschillende keuzes over vorm en

presentatie. In Fryslân is gekozen om zowel een digitale als een analoge versie van het project op te stellen.

Proceskwaliteit

Om de proceskwaliteit te borgen zal gebruik worden gemaakt van de methoden die zijn beschreven in de handreiking van het project Water en evacuatie die onder regie van het ministerie van I&W, het veiligheidsberaad en de Stuurgroep Management Watercrises en overstromingen tot stand zijn gekomen. Deelproducten worden voor commentaar voorgelegd aan deskundigen verbonden aan de projectgroep WAVE 2020 (vervolg van het landelijke project Water en Evacuatie) én aan collega's van de Veiligheidsregio's Noord-Holland en Groningen. Deelproducten worden ter vaststelling voorgelegd aan de Directie Crisisbeheersing.

Risico's en beheersmaatregelen

- Onvoldoende middelen en capaciteit beschikbaar om het programma uit te werken, planning wordt niet gehaald.
De uitwerking van dit project vraagt aandacht en inzet van betrokken deelnemers, maar capaciteit en middelen zijn beperkt. De prioritering en beschikbaarheid van mensen en middelen is om die reden belegd bij Directie Crisisbeheersing.
- Onvoldoende (bestuurlijke) aandacht.
Binnen het thema waterveiligheid staat het onderwerp Hoogwater en evacuatie al enige jaren op de agenda, maar door de trage voortgang van het project verdwijnt het gevoel van urgentie bij bestuurders en overige betrokkenen.
Communicatie over de noodzaak van het organiseren van een multidisciplinaire crisisbeheersing voor dit thema zal worden uitgebreid en vastgelegd in een communicatieplan.
- Onvoldoende betrokkenheid van vitale partners
Vanuit de overheid wordt vanuit veel thema's een beroep gedaan op input van vitale partners bij de ontwikkeling en uitwerking van beleids- en operationele plannen. De capaciteit is echter beperkt waardoor de samenwerking met deze partners onder druk komt te staan. Oplossing moet gevonden worden in een gezamenlijke aanpak van betrokken overheidsinstellingen, vereenvoudigen van het proces van consultatie en gebruik maken van digitale hulpmiddelen.

7. Bijlagen

- Gedetailleerde planning deelproject "Impactanalyse Hoogwater en evacuatie"